

نقدی بر نسخه ۵ دیماه طرح صیانت

موسوم به طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی

نویسنده: رضا الفت‌نسب، به همراه جمعی از حقوقدانان | انتشار اختصاصی توسط کارزار

پس از انتقادات گسترده و مستدل اقشار مختلف جامعه از جمله متخصصین و دانشگاهیان، کسب و کارها، گروه‌های مختلف مردمی و برخی نهادهای دولتی مبنی بر ناکارآمدی و غیرکارشناسی بودن طرح «حمایت از کاربران و ارائه دهندگان خدمات پایهی کاربردی در فضای مجازی» موسوم به طرح «صیانت»، کمیسیون ویژه به منظور انجام بررسی‌های کارشناسی اقدام به ارجاع آن به مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی نمود. منتهی پس از ارائه‌ی گزارش این مرکز و تایید وجود اشکالات و خلأهای متعدد در متن طرح، کمیسیون مربوطه بلافاصله نسخه‌ی جدیدی تحت عنوان طرح «تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی» را ارائه کرده و اینطور اذعان داشت که مرکز پژوهش‌ها بررسی‌های خود را اشتباه‌ها در خصوص نسخه‌ی قدیمی طرح انجام داده و نتیجتاً نظرات و انتقادات وارده مورد پذیرش نمی‌باشد.

در این خصوص باید گفت که اگر به واقع چنین ناهماهنگی صورت گرفته، این خود جای تأمل داشته و حاکی از عدم شفافیت در روند بررسی و اصلاح طرح است و اگر این اقدام عاَمدا و در پاسخ به گزارش مرکز پژوهش‌ها انجام شده تا اشکالات مطرح شده غیر قابل استناد گردند، به نوعی می‌تواند نشان از عدم وجود اهتمام جدی در راستای شناسایی و حل دغدغه‌های موجود باشد. به هر صورت، فارغ از ابهامات و ناهماهنگی‌های بسیاری که در جریان ارائه‌ی نسخه‌ی جدید طرح به چشم می‌خورد، نکته‌ی اساسی آن است که متأسفانه بررسی‌های صورت گرفته بر روی نسخه‌ی جدید طرح صیانت نیز نشانه‌ای از اصلاح حتی کوچک‌ترین ایرادات موجود در آن به دست نمی‌دهد. به گونه‌ای که تنها برداشت خواننده می‌تواند آن باشد که برخی مدافعان طرح، بحث‌های صورت گرفته حول محور آن را به حد و اندازه‌ی یک بازی لجوجانه تقلیل داده و تاکید دارند که بدون توجه به

نظرات گروه‌های مختلف تنها در جهت به کرسی نشاندن رای و نظر خود آن هم به هر قیمتی پافشاری نمایند.

در ادامه‌ی این گزارش سعی بر آن داریم تا با ذکر چند نکته‌ی کلی و سپس بررسی دقیق مفاد مختلف نسخه‌ی جدید و مقایسه‌ی آن با نسخه‌ی پیشین به طور مستدل دلایل متعددی را که نشانه‌های آشکاری از تصدیق این مدعا هستند، ارائه نماییم که مطالعه‌ی آن به طور قطع خالی از لطف نمی‌باشد.

این سند با همکاری و همراهی گروهی از حقوق دانان با تجربه و دلسوز تنظیم و جهت مطالعه سایر دغدغه مندان منتشر شده است. برخی از ما می پرسند در حالی که طراحان طرح توجهی به نقدها نداشته و مشغول به تولید نسخه های مختلف هستند، چرا شما وقت خود را به آن اختصاص می دهید؟ در جواب این دوستان بارها عرض کردیم با وجود همه کارشکنی و لجاجت ها وظیفه خود می دانیم منفعل نبوده و نسبت به نقد طرح اقدام نمائیم. هر چند در این راه مورد تخریب و تحقیر هم قرار بگیریم.

رضا الفت نسب

۱۴۰۰/۱۱/۲۴

۱- تنظیم مجدد یک نسخه‌ی اصلاحی دیگر پشت در های بسته و بدون کسب مشورت از گروه‌های مختلف ذی‌نفعان

در خلال انتقادات پیاپی در خصوص مفاد مختلف نسخه‌ی پیشین، به دفعات این نکته مورد تاکید جدی قرار گرفت که هرگونه قانون‌گذاری و تنظیم‌گری در هر زمینه‌ای می‌بایست با کسب مشورت از گروه‌های مختلف ذی‌نفع در آن موضوع از جمله نهادهای مردمی، کارشناسان و اساتید خبره‌ی امر، کسب و کارهای فعال در آن حوزه و ... انجام شود تا دیدگاه‌ها، تجربیات، دغدغه‌ها و نقطه نظرات تمامی آن‌ها در جریان تدوین یک پیش‌نویس قانونی مورد توجه قرار گیرد. حال پس از گذشت چندین ماه از جنجال‌های رخ داده و تکرار دائم این مسئله در کمال ناباوری می‌بینیم که باز هم در نهایت بی‌خبری این اشخاص، یک نسخه‌ی دیگر از این طرح پشت در های بسته و بدون حضور و اعلام نظر آن‌ها تدوین و منتشر گردید.

۲- جابه‌جایی عبارات، مهم‌ترین تغییر نسخه‌ی جدید طرح صیانت

با مطالعه‌ی نسخه‌ی جدید طرح صیانت و مقایسه‌ی مواد آن با مواد موجود در نسخه‌ی پیشین، به روشنی بر هر خواننده‌ای آشکار می‌شود که بسیاری از مواد و علی‌الخصوص تمامی موادی که انتقادات شدیدی را در پی داشتند در نسخه‌ی جدید نیز تکرار شده لکن طراحان محترم نسخه‌ی جدید سعی بر آن داشته‌اند تا با دقت در انتخاب الفاظ و جابه‌جایی عبارات، تندی و صراحت کلام مواد نسخه‌ی پیشین را گرفته و از این طریق خواننده را با خود همراه نمایند. لکن واضح و مبرهن است که خواننده‌ی دغدغه‌مند در پی توجه به الفاظ و بار معنایی مثبت و منفی آن‌ها نبوده و به مفهوم و مقصود نهایی ماده توجه دارد و هنگامی که انتقادی را به مجموعه‌ای از مواد وارد می‌داند، یقیناً با جابه‌جایی سطحی عبارات تغییری در نظر و رویکردش ایجاد نمی‌شود. چرا که در نهایت الزامات و چارچوب‌های تبیین شده همان‌هایی است که پیش از این نیز مطرح بوده‌اند.

۳- تغییرات اندک اعمال شده و مشکلات بی‌شمار ایجاد شده

همانطور که پیش از این گفته شد، تقریباً تمامی مواد نسخه‌ی جدید، همان الزامات طرح پیشین هستند لکن با الفاظی سنجیده‌تر و هوشمندانه‌تر اما باید بر این مسئله اذعان داشت که در برخی بخش‌ها و به خصوص در قسمت مربوط به فرایند تنظیم‌گری و نقش

کمیسیون موضوع طرح تغییراتی ایجاد شده است که به واسطه‌ی آن عملاً همان اختیارات پیشین کمیسیون به علاوه‌ی یک سری اختیارات دیگر مجدداً در حوزه‌ی صلاحیت آن قرار گرفته و در این نسخه کمیسیون مربوطه به عنوان تنظیم‌گر تنظیم‌گران به مراتب با قدرت بیش‌تری اعمال نفوذ می‌نماید. به بیان دیگر هم‌چنان به نظر می‌رسد که هیچ اقدامی در حوزه‌ی فضای مجازی از عهده و اختیار این کمیسیون خارج نبوده و علاوه بر آن در حضور نهاد دیگری نیز پاسخگو نمی‌باشد. تغییرات ایجاد شده در این زمینه همانطور که در ادامه به آن اشاره خواهیم نمود نه تنها هیچ‌گره‌ی از مشکلات پایه‌ای و اساسی حقوقی و عملی پیشین باز نمی‌کنند، بلکه مشکلات جدید دیگری را نیز به دنبال دارند که در این طرح هیچ پاسخی برای آن‌ها ارائه نشده است.

بررسی ماده به ماده تغییرات ایجاد شده و تاثیرات آن‌ها:

مختصری بر تغییرات فصل اول «کلیات» طرح صیانت در نسخه جدید این فصل در نسخه‌ی جدید طرح صیانت با عنوان فصل «تعاریف» مطرح شده و در خلال آن حذف و اضافاتی صورت گرفته است. از جمله آن که عبارات «خدمات پایه کاربردی» و «خدمات پایه کاربردی اثرگذار» حذف شده و عبارات دیگری جایگزین آن‌ها گردیده‌اند که در ادامه به آن‌ها پرداخته می‌شود. در کنار آن مفاهیم «تنظیم‌گری» و «تنظیم‌گر» به این فصل افزوده شده و در فصول بعدی بر مبنای آن تکالیف و الزاماتی تعریف شده است و متأسفانه الزامات تعریف شده حاکی از آن هستند که هم‌چنان طراحان به مرزهای موجود میان «تنظیم‌گری»، «قانون‌گذاری» و «سیاست‌گذاری» بی‌توجه بوده و از این عبارت به معنای دقیق آن استفاده نکرده و هیچ حد و مرزی برای آن قائل نشده‌اند.

عبارات «خدمات فضای مجازی داخلی و خارجی» و «گذرگاه ایمن مرزی» نیز علی‌رغم ایراداتی که به آن‌ها وارد بود، در این نسخه بدون تغییر تکرار شده‌اند.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح صیانت)

ماده ۱.الف) خدمات پایه کاربردی: مطابق تعریف مصوب شورای عالی فضای مجازی (مصرح در بند ۴-۴ مصوبه جلسه ۳۵ شورای عالی فضای مجازی با نام سند تبیین الزامات شبکه ملی اطلاعات)، به خدماتی اطلاق می‌شود که به بخش غیرقابل اجتناب از فضای مجازی و شبکه ملی اطلاعات تبدیل شده و دارای جنبه راهبردی یا مخاطب داخلی بالایی هستند.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی

ماده ۱.الف) خدمات شبکه ملی: مجموعه خدماتی که تحت عنوان خدمات شبکه ملی اطلاعات به تصویب شورای عالی فضای مجازی رسیده است.

ب) خدمات فضای مجازی: خدماتی که از طریق زیرساخت‌های ارتباطی و اطلاعاتی الکترونیکی ارائه می‌شود و شامل محتوای الکترونیکی، تبادل داده یا اطلاعات و یا تراکنش‌های الکترونیکی است.

تبصره- تعریف شورای عالی فضای مجازی از خدمات فضای مجازی نیز مبنای این قانون است.

توضیحات:

در نسخه‌ی جدید طرح صیانت دو عبارت «خدمات شبکه ملی» و «خدمات فضای مجازی» جایگزین عبارت «خدمات پایه کاربردی» شدند. چرا که لفظ «خدمات پایه کاربردی» در نسخه‌ی پیشین انتقادات بسیار جدی را به دنبال داشت و منتقدین تاکید می‌نمودند که تعریف ارائه شده برای این عبارت مانع نبوده و علی‌رغم این که طراحان طرح در حال حاضر با تفسیر و توضیح مفهوم و دایره‌ی شمول مدنظر خود را مشخص می‌نمایند اما تعریف خدمات پایه کاربردی آنقدر موسع می‌باشد که دست کمیسیون مربوطه را در تفسیر باز گذاشته و به آن اجازه می‌دهد تا هر خدمتی را در دایره‌ی خدمات پایه کاربردی قرار دهد.

حال آن که در نسخه‌ی اخیر این طرح، تدوین‌کنندگان با استفاده از دو عبارت مذکور و تعریفی که برای خدمات فضای مجازی ارائه کرده‌اند به اصطلاح کار را یک‌سره کرده و

تمامی خدماتی که در ارتباط با فضای مجازی هستند را در دایره‌ی شمول این طرح قرار داده. به بیان دیگر اگر تا پیش از این می‌توانستیم بگوییم که اراده‌ی طراحان بر قرار گرفتن بخشی از خدمات در دایره‌ی شمول این قانون بود حال باید بپذیریم که دیگر چنین تصویری صدق پیدا نمی‌کند.

نکته‌ی دیگر آن که موادی از نسخه‌ی پیشین که موضوع صحبتشان خدمات پایه کاربردی بوده است، در نسخه‌ی اخیر برخی از آن‌ها روی صحبت خود را ارائه دهندگان خدمات شبکه ملی اطلاعات قرار داده و در برخی دیگر ارائه دهندگان خدمات فضای مجازی مخاطب صحبت قرار گرفته‌اند اما باید توجه داشت که وجه تمایز این دو تعریف به هیچ عنوان مشخص نیست و نمی‌توان تفکیکی میان این دو در نظر گرفت. بررسی مصوبات شورای عالی فضای مجازی نشان می‌دهد که در آن‌ها هیچگونه تعریفی از خدمات فضای مجازی به چشم نمی‌خورد و به نظر می‌رسد ارجاع بند «ب» این ماده به تعریف شورای عالی از «خدمات فضای مجازی» بی‌مورد می‌باشد. در کنار آن خدمات شبکه ملی اطلاعات که در مصوبات ۱۵، ۳۵ و ۶۶ شورای عالی مورد تعریف و سیاست‌گذاری قرار گرفته‌اند نیز بسیار گسترده بوده و تقریباً می‌توان گفت تمامی خدمات را در بر می‌گیرند یا حداقل مصادیقی که برای آن در ماده ۴ مصوبه شماره ۶۶ (طرح کلان و معماری شبکه ملی اطلاعات) از قبیل ۳۰ مورد خدمت شبکه ملی اطلاعات و ۲۱ مورد اجزای زیرساخت شبکه ملی اطلاعات در نظر گرفته شده‌اند آن قدر زیاد و گنگ و نامفهوم هستند که هرگونه فعالیت‌هایی در این بستر را در خود جای می‌دهند. لذا نظر به تعریف موسع خدمات فضای مجازی در این طرح و تعریف موسع خدمات شبکه ملی اطلاعات در مصوبات شورای عالی، وجه تمایز این دو مشخص نبوده و عملاً می‌توان گفت تمامی تکالیف در نظر گرفته شده در این طرح متوجه تمامی فعالین عرصه‌ی فضای مجازی می‌باشد.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده ۱.الف-۳) خدمات پایه کاربردی اثرگذار: خدمتی پایه کاربردی اثرگذار شناخته
می‌شود که یکی از شرایط زیر را داشته باشد:

۱- خدمات پایه کاربردی خارجی که متوسط داده مصرفی یا پهنای باند یک‌ماهه آن
بیش از ۵ درصد حداقل حجم پهنای باند مصرفی بین‌المللی باشد.

۲- خدمات پایه کاربردی داخلی که متوسط داده مصرفی یا پهنای باند یک‌ماهه آن
بیش از ۵ درصد از حداقل حجم پهنای باند مصرفی داخلی باشد.

۳- خدمات پایه کاربردی با کاربری بیش از ۱ درصد از جمعیت کاربران داخل کشور؛

۴- سایر موارد تعیین شده از سوی کمیسیون مطرح در بند ۳ ماده ۴ این قانون

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی

ماده ۱.ث) خدمات فضای مجازی دارای مجوز: آن دسته از خدمات فضای مجازی که
مجوزهای لازم برای فعالیت خود را از تنظیم‌گران مرتبط با حیطه فعالیت خود اخذ کرده‌اند

توضیحات:

از تغییرات دیگر این طرح می‌توان به حذف تفکیک میان خدمات پایه اثر گذار و غیر اثر
گذار اشاره نمود. اگر در خاطر خوانندگان محترم باشد به تعریف ارائه شده از خدمات پایه‌ی
کاربردی اثرگذار در نسخه‌ی پیشین از آن جهت انتقاد وارد می‌شد که دایره‌ی شمول آن
نیز بسیار مبهم و تفسیر پذیر بود و منتقدین معتقد بودند که نظر به تفسیر پذیری این
تعریف و با توجه به این که کمیسیون مربوطه می‌تواند به راحتی مصادیق این خدمات را
مشخص نموده آن‌ها را مکلف به دریافت مجوز نماید و لازمه‌ی دریافت مجوز خود را
تکالیف متعدد ریز و درشتی قرار دهد که در تعیین آن‌ها نیز کاملاً صاحب اختیار است. در
نتیجه می‌تواند به راحتی و در هر جایی که لازم دانست یک تعداد از خدمات را مکلف به
دریافت مجوز نموده و هرگونه تکلیفی را بر آن‌ها تحمیل نماید. در صورت عدم اجرا نیز
ضمانت اجراهای مشخص شده را بر آن‌ها اعمال کند. (همان خطر برخورد سلیقه‌ای و
گسترده‌ی اختیارات و قدرت کمیسیون)

در نسخه‌ی جدید، طراحان محترم در پاسخ به این انتقادات اساساً هم بحث تفکیک
خدمات اثر گذار و غیر اثرگذار را حذف نموده‌اند و هم مجوزی که راساً از سوی خود

کمیسیون صادر می‌شد. حال نتیجه‌ی این تغییرات چه می‌شود؟ همانطور که در ادامه خواهیم دید در نتیجه‌ی این تغییرات و براساس ماده ۳ علاوه بر نهادها و تنظیم‌گرانی که تا به الان مجوزهایی را برای فعالیت در این عرصه صادر می‌نمودند سایر تنظیم‌گران که تا کنون صلاحیت صدور مجوز نداشتند نیز می‌توانند در حدود فعالیت خود مجوزهایی را تعریف نموده و برای آن شرایط و ضوابط مشخص کنند و تمامی ارائه دهندگان خدماتی که در آن حوزه مشغول به فعالیت هستند را ملزم نمایند که اقدام به دریافت مجوز کنند. در کنار آن در ماده ۲ نیز علاوه بر آن که به کمیسیون اختیار داده شده تا در صورت صلاحدید حتی تنظیم‌گران بیش‌تری را نیز با همان اختیارات مصرح در ماده ۳ ایجاد نماید بلکه یک سری شرایط و ضوابط اساسی برای دریافت تمامی مجوزهایی که تنظیم‌گران و نهادها صادر می‌نمایند را نیز تعریف می‌کند و در صورتی که تشخیص دهد شرایط و ضوابط تنظیم‌گران نیز خارج از الزامات و رویکردی است که کمیسیون تبیین نموده آن‌ها را ملغی اثر کرده و تنظیم‌گر را مکلف نماید تا شرایط تعریف شده را مطابق نظر کمیسیون تغییر دهد.

نتیجه آن که بر این اساس اگر در نسخه‌ی پیشین برخی ارائه دهندگان خدمات کوچک از دریافت مجوز ارائه شده از سوی کمیسیون معاف بودند، حال تمامی ارائه دهندگان خدمات (اعم از بزرگ و کوچک) مکلف به دریافت تمامی مجوزها هستند و اگر بر اساس نسخه‌ی پیشین یک مجوز به لیست بلند بالای مجوزهایی که کسب و کارها مکلف به دریافت آن هستند اضافه می‌شد در این نسخه با توضیحاتی که ارائه گردید تعداد مجوزهایی که پس از این تعریف می‌شوند بسیار بیش از یک مورد خواهد بود و در نهایت تمامی شرایط و الزامات این مجوزها نیز از فیلتر کمیسیون عبور خواهد کرد. لذا نه تنها پیشرفتی حاصل نشده بلکه مشکلات بسیار بیش‌تری نیز ایجاد شده و نه تنها قدرت کمیسیون محدود نشده بلکه به مراتب گسترده‌تر نیز شده است.

مختصری بر تغییرات فصل دوم «تنظیم‌گری» طرح صیانت در نسخه جدید فصل دوم نسخه‌ی پیشین طرح صیانت در این نسخه در قالب سه فصل تعریف شده است که عبارتند از: نظام تنظیم مقررات، الزامات دستگاه‌های اجرایی و گذرگاه مرزی. با وجود ایجاد تغییر در نام و تعداد فصول و علی‌رغم آن که این فصل پر تغییرترین فصل در نسخه‌ی جدید می‌باشد اما در باطن هیچ‌گونه تغییر رویکردی در آن رخ نداده و در مواردی هم که به واقع نکته‌ی جدیدی اضافه شده و تغییرات، محدود به جابه‌جایی بندها و عبارات نبوده‌اند نیز می‌توان گفت ایرادات و مشکلات به مراتب بیشتر شده اما به طور قطع کمتر نشده‌اند.

به عبارت دیگر مباحث مربوط به گذرگاه مرزی با وجود این که در نسخه‌ی جدید یک فصل کاملاً جداگانه برای آن تعریف شده اما فی الواقع همان مواد قبلی عیناً و بدون هیچ‌گونه تغییر و توجهی به ابهامات و ایراداتی که از سوی کارشناسان و منتقدین مطرح شده بود، تکرار شده است.

در فصول نظام تنظیم مقررات و الزامات دستگاه‌های اجرایی نیز به رغم آن که به ظاهر دستخوش تغییر شده است اما در واقع می‌بینیم که همان بی‌توجهی به الزامات تفکیک قوا، اصول بنیادین حقوق عمومی و ... در این نسخه نیز بلکه با شدت بیشتر تکرار شده و اختیارات کمیسیون که انتقادات زیادی را برانگیخته بود به مراتب گسترده‌تر شده و تنها برای پراکندگی حواس خواننده این اختیارات یا در بندها و مواد مختلف تبیین شده و یا با عبارات و شکل بیان متفاوتی مطرح گردیده‌اند. در ادامه به اصلی‌ترین این موارد اشاره خواهیم نمود.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده ۳) کمیسیون عالی تنظیم مقررات که براساس مصوبه جلسه هشتم شورای عالی
فضای مجازی ایجاد گردیده، به منظور اجرای مصوبات شورای مذکور و قوانین مربوطه
با ترکیب زیر به عنوان مرجع تنظیم مقررات خدمات پایه کاربردی، خدمات ارتباطاتی و
فناوری اطلاعات شناخته شده و در این قانون به جهت رعایت اختصار کمیسیون نامیده
میشود.

۱- مرکز ملی فضای مجازی (رئیس مرکز به عنوان رئیس کمیسیون)

۲- دادستانی کل کشور

۳- ستاد کل نیروهای مسلح

۴- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات

۵- وزارت اطلاعات

۶- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

۷- وزارت صنعت، معدن و تجارت

۸- معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری

۹- وزارت امور اقتصادی و دارایی

۱۰- سازمان پدافند غیرعامل

۱۱- سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

۱۲- نیروی انتظامی

۱۳- سازمان صداوسیما

۱۴- سازمان تبلیغات اسلامی

۱۵- سه نفر اعضای حقیقی شورای عالی فضای مجازی به انتخاب شورا

۱۶- یک نفر نماینده از نظام صنفی رایانه‌ای

۱۷- یک نماینده مجلس شورای اسلامی عضو کمیسیون فرهنگی به عنوان عضو ناظر

۱۸- یک نماینده مجلس شورای اسلامی عضو کمیسیون صنایع و معادن به عنوان عضو

ناظر

۱۹- یک نماینده مجلس شورای اسلامی عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی

به عنوان عضو ناظر در زمان تصویب بند ۲۱ ماده ۴

تبصره - معاونت تخصصی و مرتبط دستگاه‌های ردیف ۲ تا ۱۴ نمایندگان تام‌الاختیار و

دارای حق رای دستگاه‌های مزبور هستند. دستگاه‌ها و نهادهای مزبور موظفند ظرف مدت یک ماه بعد از لازم الاجرا شدن این قانون نماینده خود را به رئیس کمیسیون معرفی نمایند.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی

ماده ۱.خ) کمیسیون عالی: کمیسیون عالی تنظیم مقررات فضای مجازی که براساس مصوبه جلسه هشتم شورای عالی فضای مجازی ایجاد شده است و جهت تنظیم سیاست‌ها، نظارت، هدایت، هماهنگی و تصویب مقررات و آیین‌نامه‌های کلان و ایجاد هماهنگی و نظارت بر عملکرد تنظیم‌گران در همه ابعاد فضای مجازی، به عنوان تنظیم‌گر تنظیم‌گران فضای مجازی تعیین می‌شود.

توضیحات:

در پاسخ به انتقاداتی که به ترکیب اعضای کمیسیون در نسخه‌ی پیشین طرح وارد می‌گردید، در نسخه‌ی اخیر طراحان خود را از بحث بر سر این موضوع فارغ کرده و همان ترکیب اصلی اعضای کمیسیون تنظیم مقررات ذیل مرکز ملی را مورد قبول دانسته‌اند. اختیاراتی که در نمونه‌ی اولیه طرح به این کمیسیون اعطا شده بود در نمونه‌ی اخیر نیز بلکه به مراتب گسترده‌تر و موسع‌تر در اختیار آن قرار گرفته و هیچ توجهی به ایرادات ریز و درشت عملی و حقوقی که کارشناسان به آن وارد دانسته بودند از جمله نقض اصول مختلف قانون اساسی، تفکیک قوا، اصول و مفاهیم بنیادین حقوق عمومی و ... ننمودند.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده ۴) وظایف و اختیارات کمیسیون عبارت‌اند از:

۲- تهیه و تصویب ضوابط، شرایط، و صلاحیت‌های فنی، تخصصی، حرفه‌ای و امنیتی از
مراجع مربوطه؛

۶- تهیه و تصویب ضوابط استانداردهای کمی و کیفی ناظر بر خدمات پایه کاربردی،
خدمات ارتباطاتی و فناوری اطلاعات؛

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی

ماده ۲.ج) تصویب الزامات کلان صدور مجوز برای هرگونه فعالیت و کسب و کار در فضای
مجازی شامل محتوا (اعم از داده، متن، صوت و تصویر)، خدمات و زیرساخت‌های
ارتباطی و زیرساخت‌های اطلاعاتی شامل و نه محدود به صلاحیت‌های فنی، تخصصی،
حرفه‌ای و امنیتی به پیشنهاد تنظیم‌گران؛

توضیحات:

بندهای ۲ و ۶ اختیارات کمیسیون نیز با عباراتی متفاوت و تغییرات اندک در نسخه‌ی
جدید تکرار شده‌اند. منتهی تغییرات اندک ایجاد شده را نمی‌توان به عنوان یک تغییر مثبت
تلقی نمود بلکه به مراتب مشکلات بسیار بیش‌تری را نیز به دنبال خواهد داشت. از جمله‌ی
آن‌ها می‌توان به این موارد اشاره نمود:

۱- این الزامات کلان به تمامی تنظیم‌گران ابلاغ می‌شود تا آن‌ها را به عنوان پیش شرط
اعطای مجوز خود به ارائه دهندگان خدمات در نظر گرفته و اعمال نمایند. چنین اقدامی
اولاً نیاز به بازنگری دوباره در شرایط لازم برای دریافت هر یک از مجوزهایی که از طرف
تنظیم‌گران اعطا می‌شود خواهد داشت و به طور قطع آشفتگی‌های متعددی را به دنبال
دارد. علاوه بر این، به جهت دامنه‌ی بسیار گسترده‌ی طرح که تمامی فعالان حوزه فضای
مجازی را در بر می‌گیرد به طور قطع این الزامات نمی‌توانند شکل واحدی داشته باشند و
باید حسب نوع فعالیت کسب و کارهای تحت شمول مسائل مختلفی را در خود جای دهند
که برای تبیین الزامات منطقی و قابل اجرا این کمیسیون می‌بایست نیرو، وقت و هزینه‌ی
بسیاری را اختصاص دهد.

۲- تکلیف کسب و کارهایی که پیش از این مجوزهای مربوطه را دریافت کرده‌اند چه می‌شود؟ آیا با ابلاغ این الزامات کلان عملاً مجوز کسب و کارها از درجه‌ی اعتبار ساقط می‌شود و دوباره باید اقدام به دریافت مجوزها و تطبیق خود با شرایط و تکالیف جدید نمایند؟ به جهت تعدد مراجع تنظیم‌گر و مجوزهای که هر ارائه دهنده‌ی خدمت باید دریافت نماید نگفته قابل تصور است که این بررسی دوباره‌ی مجوزها و شرایط جدید آنها، بررسی رویه هر یک از تنظیم‌گران در خصوص مراجعه و دریافت دوباره‌ی مجوز یا رویه‌هایی احتمالی دیگر، بررسی تغییراتی که باید به جهت انطباق با الزامات جدید انجام دهند و ... چه حجمی از انرژی را از آنها گرفته و تا چه اندازه روند عملکرد آنها را مختل می‌نماید.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده ۴۰۴) تهیه و تصویب ضوابط (در سطوح مالکیت، مدیریت و فعالیت) بازارهای
دارای وضعیت انحصاری، مسلط و رقابتی در بخش خدمات پایه کاربردی، خدمات
ارتباطاتی و فناوری اطلاعات و پیشنهاد آن به شورای رقابت در اجرای قانون اجرای
سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی؛

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی
ماده ۲.ز) پایش و حفاظت از وضعیت رقابتی بازار خدمات فضای مجازی با استفاده از
ظرفیت‌های قانون اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی؛

توضیحات:

اختیار کمیسیون مبنی بر حضور در حوزه رقابت نیز هم‌چنان به قوت خود باقی است و
تنها چگونگی نگارش و به کار بردن عبارات تغییر کرده است. حال آن که جا دارد بر این
تاکید شود که اولاً قانون اجرای اصل ۴۴ خود ساز و کارها و فرایندهایی را برای این منظور
در نظر گرفته است و دخالت این کمیسیون در این حوزه چه نتیجه‌ای به جز تداخل
صلاحیت‌ها و چندگانگی اقدامات به همراه خواهد داشت؟ ثانیاً کمیسیونی که خود در کنار
وزارت ارتباطات در حوزه اقتصادی ارائه خدمات وارد می‌شود چگونه می‌تواند از وضعیت
رقابتی حفاظت نماید؟ نتیجه‌ی این امر چیزی جز تعارض منافع آشکار و وحدت ناظر و
مجری نخواهد بود که خود به اندازه‌ی کافی وضعیت رقابت سالم را در معرض خطر قرار
می‌دهد.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده ۴. ۵) تهیه و تصویب ضوابط حاکم بر قیمت‌گذاری و تعرفه خدمات پایه کاربردی،
خدمات ارتباطاتی و فناوری اطلاعات؛

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی
ماده ۳) تنظیم گران در قلمرو فعالیت خود وظایف و اختیارات ذیل را در چارچوب
مصوبات شورا، قوانین کشور و مصوبات کمیسیون عالی بر عهده دارند:
پ- تصویب و ابلاغ تعرفه‌ها و نرخ خدمات در راستای شکل‌گیری رقابت سالم و تداوم
ارائه خدمات و رشد کیفی آن‌ها؛

توضیحات:

اختیار تعریف شده در بند ۵ ماده ۴ برای کمیسیون در تبیین «ضوابط حاکم بر قیمت‌گذاری
و تعرفه» که انتقادات زیادی را با خود به همراه داشت در نسخه‌ی جدید طرح نیز تکرار
شده است. منتهی تغییرات ایجاد شده در آن باعث شده‌اند که به مراتب آثار مخرب بسیار
بیشتری را در مقابل نسخه‌ی پیشین به دنبال داشته باشد که در این جا به آن‌ها اشاره
می‌نمایم:

۱- در نسخه‌ی اولیه، کمیسیون اختیار تبیین «ضوابط حاکم بر قیمت‌گذاری» را داشت اما
در نسخه‌ی جدید کلمه‌ی «ضابطه» حذف شده و به تنظیم‌گران این اختیار داده شده است
که مستقیماً تعرفه و نرخ مشخص نموده و آن را به کسب و کارها ابلاغ نمایند. هرچند به
همان اختیار «تهیه‌ی ضوابط حاکم بر قیمت‌گذاری» نیز انتقادات بسیار جدی وارد بود و
در نهایت نتیجه‌ی چندان متفاوتی را به دنبال نداشت اما یکی از دفاعیات طراحان طرح
این بود که این کمیسیون تنها ضابطه تعیین می‌کند و دخالتی در تعیین نرخ‌ها به صورت
مستقیم نخواهد داشت. حال در نسخه‌ی اصلاحی می‌بینیم که این اختیار نیز بدون هیچ
گونه قید و بند دست و پاگیری در اختیار تنظیم‌گران ذیل این کمیسیون قرار گرفته است.
۲- اگر با توجه به نسخه‌ی پیشین تنها خود کمیسیون حق دخالت در امر قیمت‌گذاری را
داشت حال با تغییر ایجاد شده در نسخه‌ی جدید به تمامی تنظیم‌گران فارغ از حدود

فعالیتی که پیش از این داشته‌اند این اختیار داده شده که در چارچوب مصوبات شورا و کمیسیون اقدام به تعیین قیمت نمایند. می‌توان به راحتی تصور نمود که چنین اختیاری چه نتایج و عواقبی را به همراه خواهد داشت. علاوه بر این مرتبط بودن تعداد زیادی از تنظیم‌گران به حیطه‌ی فعالیت هر یک از ارائه‌دهندگان خدمات نیز موجب تعارض تصمیمات ابلاغی از سوی هریک از آن‌ها به کسب و کارها و سرگردانی بیش از پیش از پیش آن‌ها خواهد شد.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده ۷) وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظف است در صورت عدم اقدام بخش خصوصی و غیردولتی نسبت به ایجاد خدمات پایه کاربردی مورد نیاز کشور، خود راساً نسبت به ایجاد آنها از طریق منابع صندوق حمایت از خدمات پایه کاربردی اقدام کند. تعیین مصادیق خدمات کاربردی مذکور و راهبری لازم در ایجاد آن توسط مرکز ملی فضای مجازی انجام می‌شود.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی

ماده ۸) اجرای موارد ذیل برای دستگاه‌های اجرایی الزامی است:

الف- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظف است نسبت به ایجاد خدمات شبکه ملی مورد نیاز کشور، با اولویت استفاده از ظرفیت بخش خصوصی داخلی از طریق منابع در نظر گرفته شده در فصل ۵ اقدام نماید. مصادیق خدمات شبکه ملی موضوع این ماده توسط کمیسیون عالی تعیین میشود.

توضیحات:

ماده ۷ نسخه‌ی اولیه طرح صیانت از جمله موادی بود که به دلایل مختلف انتقادات بسیار زیادی را با خود به همراه داشت. از جمله‌ی این انتقادات بحث عدم تکرار تجربه‌های کاملاً شکست خورده‌ی پیشین در حضور نهادهای دولتی در بخش‌های مختلف اقتصادی به بهانه‌ی افزایش تولید ملی، خودکفایی و مواردی نظیر این بود که نهایتاً نه تنها منجر به

ایجاد خود کفایی نشدند بلکه همان اندک اعتماد و اعتباری که برندها و فعالیت بخش خصوصی ایرانی با تلاش بسیار در میان جامعه‌ی هدف خود ایجاد کرده بود را نیز بیش از پیش خدشه دار نمودند. از جمله‌ی این موارد می‌توان به موضوع پیام‌رسان‌های داخلی و خودروی ملی اشاره نمود که نتایج مداخله‌ی نهادهای دولتی در آن روشن تر از روز نمایان است.

انتقاد دیگر وارد بر این ماده بحث از بین رفتن رقابت سالم و زیر سوال بردن مبانی پایه‌ای آن بود که می‌توان تمامی این انتقادات را با تفصیل بیشتر در گزارشات منتقدین نسخه تیرماه طرح صیانت مشاهده نمود.

حال در کمال تاسف و ناباوری می‌بینیم که نه تنها در نسخه‌ی جدید هیچ تغییری در این رویکرد ایجاد نشده بلکه تدوین‌گر آن سعی نموده است با تغییر عبارات و کلمات اینطور وانمود نماید که این ماده به دنبال بیان مسئله‌ای کاملاً متفاوت است که هیچ ارتباط معنایی با ماده ۷ نسخه‌ی پیشین ندارد. همانطور که در بخش مقدمه به این مسئله اشاره شد این قبیل تغییرات که متأسفانه در مواد متعدد دیگری از طرح نیز به چشم می‌خورند واضحاً نشان می‌دهند که طراحان این طرح به نوعی دقت نظر مخاطبان خود را با این قبیل اصلاحات زیر سوال برده‌اند.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح صیانت)

ماده ۸) تصمیمات و اقدامات تنظیم‌گران خدمات فضای مجازی از جمله کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات ذیل وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، نباید مغایر با سیاست‌ها و مصوبات کمیسیون باشد. مرجع تشخیص عدم مغایرت تصمیمات و اقدامات تنظیم‌گران موضوع این ماده کمیسیون می‌باشد و موظف است حداکثر یک ماه از وصول درخواست تنظیم‌گر ذی‌ربط نظر خود را اعلام نماید. در غیر این صورت موافق مصوبات کمیسیون محسوب شده و لازم الاجرا می‌باشد.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی

ماده ۳) تنظیم‌گران در قلمرو فعالیت خود وظایف و اختیارات ذیل را در چارچوب مصوبات شورا، قوانین کشور و مصوبات کمیسیون عالی برعهده دارند:
تبصره ۲- کلیه مصوبات موضوع این ماده باید به کمیسیون عالی فرستاده شود. کمیسیون عالی موظف است مصوبات ارسال شده را ظرف مدت دو هفته از تاریخ وصول از نظر انطباق با مصوبات شورا و کمیسیون عالی مورد بررسی قرار دهد و چنانچه آن را مغایر هر یک از این موارد تشخیص دهد جهت اصلاح به تنظیم‌گر عودت دهد. در غیر این صورت مصوبه قابل اجرا است.

توضیحات:

همانطور که قابل مشاهده است ضابطه‌ای که در ماده ۸ نسخه اولیه طرح صیانت تبیین شده و براساس آن کلیه‌ی تنظیم‌گران خدمات فضای مجازی ملزم به اقدام در چارچوب مصوبات کمیسیون شده بودند در ماده‌ی ۳ نسخه‌ی جدید با بیانی متفاوت تکرار شده و باز هم حرکت جدیدی صورت نگرفته است. تنها تغییری که با مقایسه‌ی این دو ماده به آن پی می‌بریم کاهش مهلت کمیسیون در بررسی انطباق یا عدم انطباق تصمیمات و مصوبات تنظیم‌گران از یک ماه به دو هفته می‌باشد که نمی‌توان حتی این تغییر کوچک را نیز یک تغییر مثبت تلقی کرد چرا که در کنار کند بودن فرایندهای اداری باید در نظر داشت که مدت معقول و مشخص شده‌ی برگزاری جلسات کمیسیون هر یک ماه یک بار می‌باشد و مقرر کردن مهلت دو هفته‌ای برای اعلام نظر کمیسیونی که معمولا به صورت ماهانه تشکیل می‌شود غیر منطقی به نظر می‌رسد. در نتیجه، همین تغییر اندک نیز موجب عدم

بررسی تصمیمات تنظیم‌گران و یا تایید سهل انگارانه‌ی بیشتر آن‌ها و در نهایت تعارض
بیش از پیش مصوبات و تصمیمات تنظیم‌گران می‌شود.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده ۹) کارگروه مدیریت گذرگاه ایمن مرزی متشکل از رئیس مرکز ملی فضای مجازی
(ریاست کارگروه) و نمایندگان ستاد کل نیروهای مسلح، سازمان اطلاعات سپاه، وزارت
اطلاعات، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، سازمان پدافند غیرعامل و قوه قضائیه
ایجاد می‌شود تا نسبت به امنیت ارتباطات و اطلاعات و مدیریت ترافیک ورودی و
خروجی کشور در گذرگاه‌های ایمن مرزی تصمیمات لازم را اتخاذ نماید.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی
ماده ۹) کارگروه مدیریت گذرگاه مرزی متشکل از رئیس مرکز ملی فضای مجازی
(ریاست کارگروه) و نمایندگان وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، سازمان پدافند غیر
عامل، وزارت اطلاعات، نیروی انتظامی، قوه قضائیه، ستاد کل نیروهای مسلح و سازمان
اطلاعات سپاه ایجاد می‌شود تا نسبت به امنیت ارتباطات و اطلاعات و مدیریت ترافیک
ورودی و خروجی کشور در گذرگاه‌های ایمن مرزی تصمیمات لازم را اتخاذ نماید.

توضیحات:

در مورد مسئله‌ی گذرگاه مرزی نسخه‌ی جدید طرح صیانت هیچ‌گونه تفاوتی با نسخه‌ی
پیشین خود نکرده است و تمامی ضوابط تبیین شده در این نسخه نیز بدون تغییر اعمال
شده‌اند. در نتیجه همان ابهامات و انتقاداتی که پیش از این در خصوص وحدت تدوین
کننده، اجرا کننده و ناظر و مسائل دیگری از این قبیل مطرح می‌شد در نسخه‌ی حال
حاضر نیز به قوت خود باقی هستند.

تنها تفاوت ایجاد شده در مواد مربوط به گذرگاه مرزی اضافه نمودن نیروی انتظامی به عنوان یک عضو جدید به کارگروه مدیریت گذرگاه مرزی می‌باشد که کاملاً مشخص است به هیچ عنوان نمی‌تواند به عنوان یک تغییر مثبت و یا حتی قابل به عرض مطرح گردد.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح صیانت)

ماده (۱۱) کمیته‌ای با مسئولیت قوه قضائیه زیر نظر دادستان کل کشور، برای اجرای اصل (۲۵) قانون اساسی در فضای مجازی و گذرگاه مرزی ایجاد می‌شود.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی

ماده (۱۱) در راستای حفظ حقوق کاربران و حریم خصوصی آنان اعمال موضوع اصل ۲۵ قانون اساسی توسط دستگاه‌های مجری در فضای مجازی و گذرگاه مرزی صرفاً با دستور قضایی و براساس رویه قانونی تحت نظر کمیته‌ای با مسئولیت قوه قضائیه امکان پذیر است.

توضیحات:

در گزارشات و انتقادات مربوط به نسخه‌ی پیشین طرح صیانت، یکی از انتقادات مطروحه در خصوص عدم لزوم تشکیل کمیته‌ای زیر نظر قوه‌ی قضائیه با تشکیلات نامعلوم بود و اینطور بیان می‌شد که این اقدام بیش از آن که بتواند مشکلی را حل کرده یا گرهی را باز کند موجب ایجاد یک کمیته‌ی دیگر و صرف بودجه‌ی کشور برای امری بیهوده می‌شود. حال با مقایسه‌ی دو ماده‌ی طرح پیشین و نسخه‌ی جدید ارائه شده می‌بینیم که هیچ تغییری در فحوای کلام ایجاد نشده و طراحان کوششی در راستای ایجاد تغییر در راستای رفع ایراد موجود در ماده نداشته‌اند بلکه تنها با جابه‌جا نمودن عبارات و استفاده از کلمات با بار معنایی مثبت مانند « حفظ حقوق کاربران و حریم خصوصی آن‌ها » سعی داشته‌اند نظر خواننده را نسبت به این ماده مثبت نمایند.

مختصری بر تغییرات فصل سوم «شرایط و ضوابط عرضه و فعالیت خدمات پایه کاربردی» طرح صیانت در نسخه جدید
نظر به توضیحاتی که در بخش تعاریف و در قسمت حذف دسته بندی خدمات اثرگذار و غیر اثرگذار ارائه داده شد، این فصل که در نسخه ی پیشین در قالب دو ماده مسئله ی ضوابط دریافت مجوز خدمات اثرگذار را مطرح می نمود نیز حذف شده و به جای آن در فصل « نظام تنظیم مقررات» تکالیف و فرایندهایی تعریف شده که در خصوص مهم ترین آن ها در جای خود توضیحات لازم ارائه داده شده است.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح صیانت)
ماده ۱۲) عرضه و فعالیت خدمات پایه کاربردی در فضای مجازی منوط به رعایت قوانین کشور و شرایط ذیل است:
۱- ثبت در درگاه خدمات پایه کاربردی
۲- اخذ مجوز فعالیت خدمات اثرگذار پایه کاربردی داخلی و خارجی

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی
نکته: ماده ۱۲ تبیین شده، در نسخه ی جدید طرح حذف شده و در نسخه ی جدید در مواد پراکنده ارائه دهندگان خدمات ملزم شده اند که به جای دریافت مجوز پیش بینی شده در نسخه ی پیشین از تنظیم گران مرتبط با حیطه ی فعالیت خود مجوزهای مربوطه را دریافت نمایند.

توضیحات:

یکی از تغییرات عمده ی این طرح نسبت به نسخه ی پیشین آن حذف ماده ی ۱۲ بوده است که بر اساس آن ارائه دهندگان خدمات پایه کاربردی اثرگذار ملزم می شدند تا مجوزی را که برخی از شرایط آن در همین طرح تبیین می شد و برخی دیگر از الزامات آن از سوی کمیسیون موضوع طرح به رشته ی تحریر در می آمد را دریافت کنند. این الزام در نسخه ی

جدید حذف گردیده و ساز و کار دیگری پیش بینی شده که حتی به مراتب تبعات بیشتری را برای ارائه دهندگان خدمات به دنبال خواهد داشت..

در نسخه‌ی جدید طرح، ارائه دهندگان خدمات ملزم شده‌اند تا مجوزهای صادره از سوی مراجع تنظیم‌گر مرتبط با حوزه‌ی کاری خود را دریافت کنند و در کنار آن حتی نهادهایی که به عنوان یک تنظیم‌گر در حال فعالیت هستند و پیش از این صدور مجوز در حیطه‌ی اختیاراتشان نبوده براساس ماده ۳ این حق را پیدا می‌کنند که در حوزه‌ی فعالیت خود اقدام به صدور مجوز نمایند و به تبع تمامی ارائه دهندگان خدمات ملزم می‌گردند که مجوز صادر شده را دریافت کرده و به الزامات و تکالیف جدیدی تن در دهند. مضاف بر این در بند الف ماده ۲ طرح ایجاد تنظیم‌گران جدید نیز در شمار اختیارات کمیسیون مربوطه قرار گرفته. در حال حاضر که هنوز تنظیم‌گران تازه‌ای به دستور کمیسیون ایجاد نشده‌اند و هم‌چنین اختیار صدور مجوز به تمامی تنظیم‌گران فعال در این حوزه اعطا نشده است، ارائه دهندگان خدمات با تورم بیش از حد مجوزهای ریز و درشتی رو به رو هستند که تکالیف و الزامات ناشی از آن‌ها در بسیاری از موارد حتی با یک دیگر تداخل پیدا می‌کنند. حال نظر به فرایند تعریف شده در این طرح، پر واضح است که مشکلات و سرگردانی‌های ارائه دهندگان خدمات در میان این نابسامانی‌ها حتی بیش از پیش نیز خواهد شد.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده ۱۲. تبصره ۱) عرضه و فعالیت خدمات پایه کاربردی خارجی اثرگذار مستلزم معرفی
نماینده قانونی و پذیرش تعهدات ابلاغی کمیسیون می‌باشد.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی
ماده ۵. تبصره) فعالیت خدمات موضوع بند د ماده ۲ این قانون، علاوه بر ثبت در درگاه
ملی صدور مجوزهای کشور مستلزم اخذ مجوز و معرفی نماینده قانونی است.

توضیحات:

۱- در ماده‌ی مربوط به نسخه‌ی جدید، طراحان طرح به جای اصلاح و پاسخ به انتقادات صورت گرفته در خصوص این ماده و ابهاماتی که در مورد چگونگی اعمال آن وجود داشت تلاش کرده است تا با خودداری از به کار بردن لفظ صریح «خدمات فضای مجازی خارجی» و استفاده از عبارت «خدمات موضوع بند د ماده ۲» در یک لحظه خواننده را دچار اشتباه کرده و توجه او را از این که این الزام نسبت به کدامیک از ارائه دهندگان خدمات در نظر گرفته شده است پرت نماید.

۲- فارغ از موضوعی که در بند پیشین به آن اشاره شد، اشکال بسیار جدی موجود در نسخه‌ی جدید آن است که در این نسخه مجوز مشخص و جدیدی پیش‌بینی نشده بلکه به کلیه‌ی تنظیم‌گران این امکان را داده است تا نسبت به صدور مجوز در حیطه‌ی اختیارات خود اقدام نمایند. حال ارائه دهنده‌ی خدمت خارجی با پذیرش فرض بعید این که بخواهد نسبت به ایجاد نمایندگی و دریافت مجوز مربوطه اقدام نماید، باید چه مجوزی را از چه نهادی دریافت کند؟ هیچ پاسخی برای این سوال وجود ندارد و نمی‌توان گفت که ارائه دهنده‌ی خدمت خارجی حسب نوع فعالیت خود به تنظیم‌گر مرتبط با خود مراجعه کرده و مجوزش را دریافت کند چرا که در خصوص هر پلتفرم تعداد بی‌شماری نهاد و تنظیم‌گر متولی وجود دارند که هر کدام یک مجوز ارائه می‌دهند و حتی پلتفرم‌های داخلی که با شرایط قانونی و ساختار اداری پیچیده و آشفته‌ی موجود آشنایی دارند نیز در بسیاری موارد نمی‌دانند که کدام تنظیم‌گران دارای صلاحیت مرتبط با حوزه‌ی فعالیت آن‌ها هستند.

۳- از آن مهم‌تر آن که یکی از ایرادات بسیار مهم وارد به نسخه‌ی پیشین ابهام در تکالیف بار شده به ارائه دهندگان خدمات به موجب دریافت مجوز موضوع طرح بود. به همین دلیل منتقدین مکرراً بر این مسئله تاکید می‌نمودند که با توجه به ابهام در تکالیف و ضمانت اجرای بار شده بر پلتفرم‌ها، پلتفرم خارجی به هیچ عنوان با دریافت یک مجوز خود را وارد چنین ملغمه‌ای نمی‌کند. حال آن که باید توجه داشت، در نسخه‌ی حال حاضر نظر به پیش‌بینی اختیار تنظیم‌گران مختلف نسبت به وضع تکالیفی در چارچوب تبیین شده در این طرح، ابهامات موجود بسیار بیش‌تر از قبل شده است. چرا که در واقع ما با بی‌شمار تنظیم‌گر مواجه هستیم که هر کدام از آن‌ها هر روز اختیار وضع تکالیف جدیدی را دارند و

همانطور که در ادامه خواهیم دید ضمانت اجرای پیش‌بینی شده و نحوه‌ی اعمال آن‌ها نیز به سبب ایرادات متعددی که به آن وارد است بر این دغدغه بسیار دامن می‌زند.

۴- لازم به تصریح و تاکید بر این مسئله نیز هست که نظر به حذف دسته‌بندی و تقسیم ارائه دهندگان به اثر گذار و غیر اثرگذار، عملاً تمامی ارائه دهندگان خدمات خارجی نیز فارغ از گستره‌ی نفوذشان ملزم به دریافت مجوز و رعایت الزامات تبیین شده و همچنین الزامات نامعلومی که در آینده تبیین می‌شوند هستند و در غیر این صورت مشمول ضمانت اجرای پیش‌بینی شده در این طرح می‌شوند.

مختصری بر تغییرات فصل چهارم «حمایت از خدمات پایه کاربردی داخلی» طرح صیانت در نسخه جدید

عمده‌ترین ایرادات وارد به این فصل بحث اتلاف بودجه‌ی عمومی کشور، ناکارآمدی حمایت مالی از ارائه دهندگان خدمات، ایجاد مقدمات فساد و رانت از طریق آن و اشکالاتی نظیر این را در بر می‌گرفت که در واقع بسیار جدی و نگران کننده نیز بودند. حال در نسخه‌ی جدید همانطور که در ادامه توضیح داده خواهد شد، می‌بینیم که نه تنها به انتقادات صورت گرفته طبق معمول هیچ توجهی نشده است، بلکه اولاً بودجه‌ی بیشتری هم برای این منظور اختصاص داده شده، مجراها و حوزه‌های بیش‌تری برای هزینه کردن این بودجه پیش‌بینی شده و حتی اندک مکانیسم‌هایی که ممکن بود تا حدودی اهرم فشار و نظارت بیش‌تری را بر چگونگی هزینه‌ی آن فراهم نمایند نیز سهل‌گیرانه‌تر شده است.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح صیانت)

ماده ۱۳) صندوق حمایت از خدمات پایه کاربردی داخلی و محتوای مرتبط به عنوان مؤسسه دولتی تشکیل می‌شود و دارای شخصیت حقوقی مستقل است که به منظور حمایت از توسعه خدمات پایه کاربردی داخلی و توسعه محتوای مرتبط تأسیس می‌گردد. این صندوق ذیل کمیسیون فعالیت می‌کند. اساسنامه این صندوق به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد. محل هزینه کرد منابع صندوق عبارت‌اند از:

- ۱- توسعه خدمات پایه کاربردی داخلی؛
- ۲- فرهنگ‌سازی و آموزش سواد فضای مجازی به کاربران؛
- ۳- نظارت و گزارش‌دهی مردمی و حاکمیتی بر خدمات پایه کاربردی؛
- ۴- حمایت از توسعه ابزارهای سالم‌سازی و صیانت فرهنگی؛
- ۵- فراهم‌سازی خدمات سالم به ویژه برای کودکان و نوجوانان؛
- ۶- حمایت از تولید و انتشار محتوای بومی مبتنی بر فرهنگ ایرانی- اسلامی؛
- ۷- حمایت از راه‌کارهای پیشگیری از جرم در فضای مجازی.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی
ماده ۱۲) کلیه درآمدهای حاصل از اجرای ماده ۱۳ و فصل هفتم این قانون در یک حساب دارای ردیف بودجه مستقل و به صورت صد درصد تخصیص یافته به نام مرکز ملی فضای مجازی و نزد خزانه داری کل واریز شده و در موارد زیر به مصرف می‌رسد:

الف- ایجاد و توسعه خدمات شبکه ملی اطلاعات در مقیاس منطقه‌ای و بین‌المللی؛
ب- حمایت از برنامه‌های تبلیغاتی و بازاریابی خدمات شبکه ملی منتخب کمیسیون عالی در داخل و خارج از کشور؛
پ- حمایت از توسعه ابزارهای سالم‌سازی و فناوری‌های تنظیم‌گری؛
ت- حمایت از راه‌کارهای پیشگیری از جرم در فضای مجازی؛
ث- توسعه فناوری‌های نوین مرتبط با خدمات شبکه ملی به ویژه هوش مصنوعی، یادگیری ماشینی، زنجیره بلوکی و اینترنت اشیا؛
ج- پایش مدل‌های تنظیم‌گری فضای مجازی و پژوهش در مورد حکمرانی بومی فضای مجازی؛
چ- تحقق اهداف مندرج در ماده ۴

توضیحات:

روند تغییرات صورت گرفته در این ماده نیز تفاوتی با تغییرات موجود در سایر مواد نمی‌کند. در این ماده نیز نمی‌توان بر تغییرات موجود نام «اصلاحات» را اطلاق نمود چرا که در عمل نه تنها منجر به اصلاحی نشده‌اند و در اعمال آن‌ها هیچگونه توجهی به انتقادات برشمرده شده در خصوص این ماده نشده است بلکه بر ایرادات و اشکالات نسخه‌ی پیشین دامن نیز زده است. در ادامه به برخی از این موارد به عنوان گواهی بر صحت این ادعا می‌پردازیم.

۱- بند های «الف»، «پ» و «ت» نسخه جدید با تغییرات جزئی و بی حاصل همان بندهای «۱»، «۴» و «۷» نسخه‌ی پیشین هستند.

۲- سایر مواردی که در نسخه‌ی قبلی طرح در بندهای «۲»، «۳»، «۵» و «۶» مطرح گردیده بودند نیز در ماده‌ی ۴ طرح اصلاحی برشمرده شده‌اند و در بند «چ» این ماده نیز به آن‌ها اشاره شده است.

۳- مضاف بر مواردی که در نسخه‌ی پیشین به عنوان موارد مصرف بودجه‌ی پیش‌بینی شده در نظر گرفته شده بودند، در نسخه‌ی جدید موارد دیگری نیز تحت بندهای «ب» و «ث» ماده ۱۲ و بندهای «ت» و «چ» ماده ۴ برشمرده شده‌اند. یعنی نه تنها به انتقاد ناکارآمد بودن این رویکرد واقعی نهاده‌اند بلکه حوزه‌ی اعمال آن گسترده‌تر نیز شده است.

۴- نکته‌ی بسیار حائز اهمیت دیگر که باز هم حاکی از پس رفت نسخه‌ی جدید می‌باشد آن است که در نسخه‌ی پیشین حداقل صندوقی که منابع مالی موضوع طرح را در اختیار داشت و در خصوص چگونگی تخصیص آن تصمیم می‌گرفت، دارای شخصیت حقوقی مستقل و به عنوان یک موسسه‌ی دولتی پیش‌بینی شده بود. در حالی که در نسخه‌ی جدید صندوق مستقلی ایجاد نمی‌شود بلکه بودجه‌ی تخصیص یافته تماماً به مرکز ملی که کمیسیون موضوع طرح نیز ذیل آن قرار دارد اختصاص داده می‌شود و نظر به موارد پیش‌بینی شده برای هزینه‌ی این بودجه کاملاً واضح و مبرهن است که این رویکرد باعث تعارض منافع جدی خواهد شد.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده ۱۳. تبصره ۱) حمایت‌های موضوع این صندوق به موجب دستورالعملی است که در
چارچوب اساسنامه صندوق تهیه و به تصویب کمیسیون می‌رسد.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی
ماده ۱۳. تبصره) دستورالعمل مربوط به این ماده به پیشنهاد وزارت ارتباطات به تصویب
کمیسیون عالی می‌رسد.

توضیحات:

از تغییرات بسیار عجیب دیگر اعمال شده در نسخه‌ی جدید می‌توان به این ماده اشاره
نمود. چرا که در نسخه‌ی پیشین و به موجب ماده ۱۳ آن اساسنامه مربوط به صندوق
پیش‌بینی شده توسط مجلس شورای اسلامی (که به نظر می‌رسد منفعت قابل به عرضی
در مفاد در نظر گرفته شده برای هزینه‌ی بودجه ندارد) به تصویب می‌رسید و سپس
کمیسیون ملزم می‌گردید که در چارچوب همان اساسنامه دستورالعمل حمایت‌های موضوع
صندوق را تدوین نماید. اما در نسخه‌ی حال حاضر نظر به این که موسسه‌ی جدیدی
تشکیل نمی‌شود اساسنامه‌ای نیز در کار نخواهد بود و دستورالعمل مربوط به چگونگی
تخصیص حمایت‌ها توسط وزارت ارتباط که خود یکی از سازمان‌های دریافت‌کننده حمایت
به موجب این ماده است تدوین شده و به تصویب کمیسیون می‌رسد.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده ۱۳. تبصره ۲) کمیسیون موظف است ضمن انتشار عمومی دستورالعمل حمایت،
گزارش حمایت‌های به عمل آمده از خدمات پایه کاربردی داخلی را همراه با نام و نشان
حمایت شوندگان و نوع و میزان حمایت از آن‌ها و دلایل آن را هر سه ماه یکبار به اطلاع
عموم و کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی برساند.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی
ماده ۱۴. تبصره ۱) کمیسیون عالی ضمن انتشار عمومی دستورالعمل حمایت، گزارش

حمایت‌های به عمل آمده از خدمات پایه کاربردی را هر سه ماه یکبار به اطلاع عموم می‌رساند.

توضیحات:

در این ماده نیز نه تنها شاهد اصلاح رویکرد و روند رو به جلو در نسخه‌ی جدید نمی‌باشیم بلکه سهل انگاری بیش‌تری در آن به چشم می‌خورد. چرا که در ماده‌ی مربوط به نسخه‌ی اولیه‌ی طرح، گزارشی که کمیسیون در خصوص چگونگی هزینه‌های به عمل آمده از منبع صندوق ملزم به ارائه بوده به مراتب سخت گیرانه‌تر و دارای جزئیات بیش‌تر می‌باشد که در نسخه‌ی جدید تمامی آن‌ها حذف گردیده است.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح صیانت)

ماده ۱۴) در اجرای ماده واحده قانون «اجازه تعیین و وصول حق امتیاز فعالیت بخش غیردولتی در زمینه پست و مخابرات»، مصوب ۱۳۹۲ سازمان برنامه و بودجه مکلف است با تصویب کمیسیون حداقل بیست درصد (۲۰٪) وجوه حاصل از درآمدهای موضوع قانون مذکور را به حساب صندوق موضوع ماده ۱۲ این قانون واریز نماید. صندوق مکلف است از طریق سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی و سازمان فناوری اطلاعات وجوه حاصله را پس از مبادله موافقت‌نامه با اولویت موارد تصریح شده در این قانون هزینه نماید.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی

ماده ۱۳) منابع حساب مورد اشاره در ماده ۱۲ شامل بیست درصد وجوه حاصل از درآمدهای موضوع ماده واحده قانون «اجازه تعیین و وصول حق امتیاز فعالیت بخش غیردولتی در زمینه پست و مخابرات»، مصوب ۱۳۹۲، و همچنین بخشی از درآمدهای حاصل از تعرفه مصوب فروش واردات پهنای باند بین‌الملل که مقدار آن سالیانه به تصویب کمیسیون عالی رسیده و توسط مرکز ملی فضای مجازی ابلاغ می‌شود، خواهد بود.

توضیحات:

علی‌رغم انتقادات بسیار جدی که به پیش‌بینی یک صندوق و تخصیص منابع مالی برای آن به منظور حمایت از بخش‌هایی مختلف وارد شده و تصریح گردیده بود که این قبیل اقدامات از مجراهای اصلی ایجاد فساد و رانت و اتلاف بودجه‌ی دولتی می‌باشد که به دفعات توسط بخش‌های مختلف دولتی به بوته‌ی آزمایش گذاشته شده و نتیجه‌ای جز اختلال در رقابت سالم و ارائه‌ی خدماتی بسیار بی‌کیفیت به کاربران و سلب اعتماد آن‌ها از تولیدات و خدمات داخلی به دنبال نداشته است در نسخه‌ی جدید می‌بینیم که نه‌تنها در رویکرد پیشین اصلاحی صورت نگرفته بلکه یک منبع مالی جدید که «بخشی از درآمد حاصل از تعرفه مصوب فروش واردات پهنای باند بین‌الملل» می‌باشد نیز برای این صندوق پیش‌بینی شده.

مسئله وقتی جالب‌تر می‌شود که حتی مقدار مشخصی از درآمد حاصل فروش واردات پهنای باند نیز به این صندوق اختصاص پیدا نکرده و کمیسیون خود کاملاً مختار است که سالانه این مقدار را مشخص نماید. لازم به ذکر است که این بودجه به صندوق متعلق به مرکز ملی تخصیص پیدا می‌کند و کمیسیونی که تعیین‌کننده‌ی مقدار این تخصیص درآمد می‌باشد نیز ذیل مرکز ملی فضای مجازی قرار دارد که یک تعارض منافع به معنای واقعی محسوب می‌شود.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده ۱۷) سهم ترافیک هریک از خدمات پایه کاربردی داخلی در شبکه ملی اطلاعات باید از حداقل مصوب کمیسیون نسبت به ترافیک کل خدمات پایه کاربردی متناظر در کشور بیشتر باشد.

تبصره ۱- تنظیم میزان ترافیک هریک از خدمات پایه کاربردی خارجی صرفاً توسط کمیسیون تعیین می‌شود.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی
ماده ۲) کمیسیون عالی علاوه بر تکالیف محوله از سوی شورا، دارای وظایف و اختیارات ذیل است:

ج- تهیه و تصویب ضوابط مدیریت ترافیک داخلی و خارجی فضای مجازی کشور؛
ماده ۱۶. تبصره ۳) در اعمال تعرفه ترجیحی و اعمال خط مشی ترافیک حد نصاب مصوب
کمیسیون عالی ملاک عمل قرار خواهد گرفت.

توضیحات:

همانطور که قابل مشاهده است می‌بینیم که مدیریت ترافیک دستوری و کاهش امکان دسترسی به پلتفرم‌های خارجی از طریق اعمال محدودیت ترافیک در نسخه‌ی جدید نیز پیش‌بینی شده و هیچگونه تغییر رویکردی در خصوص آن رخ نداده است بلکه باز هم با تغییر در شماره‌ی مواد و تغییر نحوه‌ی بیان سعی شده تا در ذهن خواننده ایجاد تغییر در این رویکرد را متبادر نماید.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده ۲۴) کمیسیون می‌تواند عوارض ورودی تجهیزات الکترونیکی هوشمندی که خدمات پایه کاربردی خارجی فاقد مجوز را به صورت پیش فرض نصب نموده‌اند، را تا ۳۵ درصد افزایش دهد. همچنین می‌تواند عوارض مزبور را برای تجهیزات الکترونیکی هوشمندی که خدمات پایه کاربردی مجاز را به صورت پیش فرض نصب کرده‌اند، تا همان سقف کاهش دهد.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی

ماده ۲) کمیسیون عالی علاوه بر تکالیف محوله از سوی شورا، دارای وظایف و اختیارات
ذیل است:

ح- تصویب ضوابط تشویق تولیدکنندگان داخلی و خارجی تجهیزات الکترونیکی هوشمند
به حمایت از خدمات فضای مجازی داخلی به پیشنهاد تنظیم‌گران با استفاده از ابزارهای
قانونی نظیر حقوق ورودی؛

توضیحات:

از دیگر قسمت‌هایی که باز هم طراحان با استفاده از تغییر کلمات سعی در کاهش بار منفی تکلیف ایجاد شده در نسخه‌ی پیشین داشته‌اند می‌توان به این ماده اشاره نمود. در پاسخ به انتقاداتی که کارشناسان مختلف به این ماده وارد دانسته و نتایج مخرب حاصل از این تکلیف را به طراحان گوش زد نمودند طراحان باز هم تلاشی در جهت اصلاح آن نکرده‌اند. با مطالعه‌ی دقیق هر دو ماده می‌توان به روشنی مشاهده نمود که معنا و مفهوم هر دو با هم یکی می‌باشند و تنها به‌جای عبارت «عوارض ورودی» عبارت «حقوق ورودی» استفاده نموده و با استفاده از عبارت «ضوابط تشویق» در ابتدای بند، سعی در ایجاد حس مثبت در خواننده داشته است.

مختصری بر تغییرات فصل پنجم «تکالیف و تعهدات خدمات پایه کاربردی» طرح
صیانت در نسخه جدید

مسئله‌ی تغییر هدفمند عبارات را می‌توان در چگونگی نام‌گذاری این فصل نیز به روشنی مشاهده نمود. در نمونه‌ی قبلی طرح صیانت این فصل با نام «تکالیف و تعهدات خدمات پایه کاربردی» تعریف شده بود که در وهله‌ی اول به روشنی برای خواننده مشخص می‌کند که در این فصل یک‌سری الزامات در خصوص چگونگی ارائه خدمات بر دوش کسب و کارها قرار می‌گیرد. حال در نمونه‌ی جدید این طرح در حالی که مواد ذیل این فصل دقیقاً همان‌هایی هستند که در نمونه‌ی قبلی تبیین شده بود اما نام این فصل را به «حمایت از حقوق کاربران خدمات فضای مجازی» تغییر داده‌اند تا هم در نگاه اول در ذهن این‌طور مشتبه شود که دیگر بخشی با عنوان تکالیف ارائه دهندگان خدمات وجود ندارد و آن فصل به کلی دست‌خوش تغییر شده و هم کاربر از آن که پس از فصلی که با نام «حمایت از خدمات فضای مجازی» تعریف شده فصلی برای حمایت از او نیز پیش‌بینی شده است حس مثبتی دریافت نماید.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده (۲۵) ارائه دهندگان خدمات پایه کاربردی، نسبت به کاربران و در قبال نظم و امنیت

عمومی مکلف به رعایت موارد زیر می‌باشند:

- ۱- صیانت از حریم خصوصی کاربران و جلوگیری از دسترسی غیرمجاز به داده‌های آن‌ها.
  - ۲- احراز هویت معتبر کاربران و حفظ اطلاعات کاربران مطابق تعهدات و قوانین موضوعه.
  - ۳- عدم انتقال داده‌های مرتبط با هویت کاربران ایرانی به خارج از کشور
- تبصره ۱- مصادیق داده‌های مرتبط با هویت کاربران ایرانی توسط کمیسیون مشخص می‌شود.
- تبصره ۲- خدمات پایه کاربردی مالک داده‌های کاربران ایرانی نیستند.
- ۴- ذخیره سازی و پردازش داده‌های کاربران ایرانی صرفاً در شبکه ملی اطلاعات
  - ۵- رعایت حقوق کاربران و سایر ارائه‌دهندگان خدمات مطابق بند ۹ ماده ۴
  - ۶- فراهم آوردن حق انتخاب نوع خدمات، از قبیل خانواده، داخلی و خارجی، آدرس‌های اینترنتی و خدمات موردنیاز و امکان کنترل والدین بر فرزندان؛
  - ۷- ارائه خدمات پایه کاربردی به خانواده‌ها بر پایه فهرست خدمات مجاز، از قبیل سامانه‌های دارای مجوز از سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش وزارت آموزش و پرورش و قابل رده‌بندی در سطوحی مانند کاربری اطفال و نوجوانان و امکان اعمال کنترل، حذف و اضافه آن‌ها از سوی والدین؛
  - ۸- عدم اخذ هزینه مضاعف بابت فعال یا غیرفعال سازی حالت کودک‌ن و نوجوانان یا خانواده؛
  - ۹- عدم حذف حساب کاربران و محتوای مجاز؛
  - ۱۰- عدم دریافت داده‌ها و دسترسی‌های غیرضروری با خدمت ارائه شده از کاربران. داده ضروری داده‌ای است که نبود آن منجر به عدم ارائه یا ارائه نامطلوب خدمت می‌شود.
- تبصره- در خصوص خدمات چندگانه، عدم ارائه داده‌های ضروری مربوط به یک خدمت توسط کاربر نباید موجب قطع کلی خدمات پایه کاربردی موردنیاز وی شود.
- ۱۱- رعایت الزامات خدمات سالم سازی، امنیت و پدافند غیرعامل در شبکه ملی اطلاعات
  - ۱۲- فراهم نمودن تمهیدات لازم برای پیشگیری، شناسایی و مقابله با جرم در فضای مجازی
  - ۱۳- اجرای دستورها و احکام صادره از سوی مقامات صالحیت‌دار قانونی براساس مجوز قضایی.
  - ۱۴- نگهداری و ارائه ادله الکترونیکی به مراجع ذی‌ربط بر اساس مقررات ناظر به جمع

آوري و استنادپذيري ادله الكترونيكي موضوع قانون آيين دادرسي كيفري

نسخه طرح تنظيم مقررات خدمات فضاي مجازي
ماده ۱۵) در ارائه خدمات فضاي مجازي، تضمين حقوق کاربران در موارد زير الزامي است:

الف- حفاظت از حریم خصوصی کاربران و جلوگیری از دسترسی غیرمجاز به داده‌های آن‌ها؛

ب- احراز هویت معتبر کاربران و حفظ اطلاعات آن‌ها مطابق قوانین موضوعه و سند هویت معتبر مصوب شورای عالی فضای مجازی؛

پ- عدم انتقال داده‌های مرتبط با هویت کاربران ایرانی به خارج از کشور. مصادیق داده‌های مذکور به تصویب کمیسیون عالی می‌رسد.

ت- ذخیره سازی و پردازش داده‌های کاربران ایرانی مطابق ضوابط و مقررات ابلاغی؛
ث- ارائه خدمات متناسب با نیاز کاربران ویژه از جمله کودکان، نوجوانان و توان یابان براساس سند صیانت از کودکان در فضای مجازی و دیگر مصوبات شورا؛

ج- عدم حذف حساب کاربران و محتوای مجاز مگر به درخواست مالک آن؛
تبصره- مالکیت شناسه کاربری کاربران ایرانی در تمامی خدمات فضای مجازی و خدمات شبکه ملی متعلق به یک شخص بوده و کمیسیون عالی موظف است سازوکار حمایت از آن را ایجاد نماید.

چ- رعایت مواد ۵۸ تا ۶۰ قانون تجارت الکترونیک و عدم درخواست دسترسی مغایر با این مواد؛

تبصره- در خصوص خدمات چندگانه، عدم ارائه داده‌های ضروری مربوط به یک خدمت توسط کاربر نباید موجب قطع کلی خدمات فضای مجازی موردنیاز وی شود.

ح- رعایت الزامات خدمات سالم سازی، امنیت و پدافند غیرعامل؛
خ- فراهم نمودن تمهیدات لازم برای پیشگیری، شناسایی و مقابله با جرم در خدمات فضای مجازی؛

ماده ۱۸) ارائه دهندگان خدمات فضای مجازی در صورت انجام تعهدات مندرج در ماده ۱۷، مصوبات ابلاغی تنظیم‌گر و موارد ذیل نسبت به عملکرد کاربران مسئولیت کیفی ندارند:

الف) اجرای دستورها و احکام صادره از سوی مقامات صلاحیت‌دار قانونی براساس مجوز قضایی؛

ب) نگهداری و ارائه ادله الکترونیکی به مراجع ذی ربط بر اساس مقررات ناظر به جمع آوری و استنادپذیری ادله الکترونیکی موضوع قانون آئین دادرسی کیفری؛

توضیحات:

تغییرات اعمال شده در این ماده نیز به یک سری تغییرات سطحی و بازی با کلمات محدود شده است و اساسا هیچ گونه حرکت مثبتی که حاکی از تلاش طراحان بر اصلاح ایرادات نسخه‌ی پیشین باشد به چشم نمی خورد. تمامی ایراداتی که به تفصیل در خصوص بخشی از بندهای این ماده در گزارش کارشناسی مربوط به نسخه‌ی پیشین به آن‌ها پرداخته شده بود هم چنان به قوت خود باقی هستند و از تکرار دوباره‌ی آن‌ها در این گزارش خودداری می‌نماییم.

تنها به جای تبصره ۲ بند ۳ این ماده که منتقدان ایرادات بسیار جدی به آن وارد دانسته بودند، در نسخه‌ی جدید تبصره بند «ج» به این ماده اضافه شده است که به مراتب دارای نارسایی‌های حتی بیش‌تری نیز بوده و ابهام در سراسر آن به چشم می‌خورد. از جمله‌ی آن می‌توان به استفاده از عبارات نامفهوم «یک شخص» و «شناسه‌ی کاربری» اشاره نمود. لازم به تاکید است که بندهای ۱۳ و ۱۴ نسخه‌ی پیشین در نمونه‌ی جدید این طرح حذف شده و تنها به بند های الف و ب ماده ۱۸ منتقل شده‌اند.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح صیانت)

ماده ۲۷) اشخاص متخلف از تکالیف و تعهدات ذیل، منحصرأ به تشخیص هیئتی مرکب از ۳ نفر قاضی به انتخاب رئیس قوه قضاییه و ۲ نفر متخصص فضای مجازی به پیشنهاد شورای عالی فضای مجازی به یک یا حداکثر دو مورد از ضمانت‌های اجرایی موضوع ماده ۲۸ محکوم می‌شوند:

الف- عدم ثبت در درگاه موضوع بند «۱» ماده ۱۱

ب- عدم دریافت یا تمدید مجوز موضوع بند «۲» ماده ۱۱

پ- عدم معرفی نماینده قانونی واجد شرایط در موعد مقرر موضوع تبصره «۱» ماده ۱۱

ت- اظهار خالف واقع جهت دریافت اعتبار حمایتی از صندوق موضوع ماده ۱۳

ث- مصرف اعتبارات حمایتی برخلاف محل مصوب موضوع ماده ۱۳
ج- ارائه خدمات پرداخت در خدمات پایه کاربردی خارجی موضوع ماده ۱۷
چ- ارائه خدمات پرداخت غیرمجاز موضوع ماده ۱۸
ح- تبلیغات و سایر امور اطلاع‌رسانی غیرمجاز موضوع ماده ۱۹ و تبصره «۱» آن
خ- نقض تکالیف و تعهدات نسبت به کاربران و در قبال نظم و امنیت عمومی، موضوع
ماده ۲۴
د- عدم انجام تکالیف مقرر در ماده ۲۵

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی
ماده ۱۶) به موجب این قانون کلیه مصوبات نهادهای تنظیم‌گر لازم‌الاجرا است. هرگونه
تخلف ارائه دهندگان خدمات فضای مجازی از مصوبات تنظیم‌گران با ضمانت‌های اجرای
زیر به ترتیب، با رعایت اولویت همراه خواهد بود:

توضیحات:

از دیگر تغییرات به شدت اشتباه ایجاد شده در نسخه‌ی جدید می‌توان به حذف ماده ۲۷
اشاره نمود. طراحان در این نسخه به جای مفاد ماده ۲۷ یک تعیین تکلیف مختصر در
صدر ماده ۱۶ خود که در نسخه‌ی پیشین ماده ۲۸ طرح بوده است ایجاد کرده اند.
در صدر ماده ۱۶ به جای تعداد محدود تخلفات برشمرده شده در ماده ۲۷ می‌گوید هرگونه
تخلف ارائه دهندگان خدمات از مصوبات کلیه‌ی نهادهای تنظیم‌گر موجود مشمول ضمانت
اجراهای ذیل این ماده می‌شود که از چندین جهت اشکال بسیار جدی به آن وارد است:
اولا این که بسیاری از تخلفاتی که در مصوبات نهادهای تنظیم‌گر مختلف پیش‌بینی شده
است در همان قانون یک ضمانت اجرای متناسب با آن نیز پیش‌بینی شده. حال چگونه
ضمانت اجرای موجود در همان مصوبه با ضمانت اجراهای موضوع ماده ۱۶ قابل جمع
هستند؟

ثانیا همانطور که تعداد تنظیم‌گران بسیار متعدد است، تعداد مصوبات و تکالیف موجود در
آن نیز بسیار گسترده می‌باشد که برخی دارای اهمیت بیش‌تر و برخی کم‌تر هستند. حال
در ماده ۱۶ هیچگونه اولویت‌بندی و تعیین تکلیفی در خصوص نحوه‌ی اعمال مجازات در
نظر نگرفته و گفته است به ترتیب مجازات‌ها اعمال شوند. معنای پشت این عبارت آن

است که در نهایت برای هرگونه تخلفی که ارائه دهنده‌ی خدمت مرتکب می‌شود، اعم از کوچک و بزرگ نهایتاً این امکان وجود دارد که منجر به اعمال محدودیت ترافیک یا ایجاد اختلال در دسترسی به آن پلتفرم شود.

ثالثاً در نسخه‌ی پیشین هیئتی به منظور رسیدگی به تخلفات و اعمال مجازات‌ها در نظر گرفته شده بود که با وجود ایرادات وارد بر آن باز هم به عنوان معبود اقدامات به نسبت مثبت در طرح قابل معرفی بود که در نسخه‌ی جدید این ساز و کار نیز به کلی حذف شده و تعیین تکلیف در خصوص آن به آیین‌نامه‌ای که بعداً تدوین می‌شود موکول شده است.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده ۲۸) ضمانت اجرای قابل اجرا در خصوص تخلفات موضوع ماده ۲۷ عبارت‌اند از:
الف- جریمه نقدی از یک درصد تا ده درصد متوسط درآمد سالیانه و در صورت عدم درآمد یا عدم تکافوی آن جریمه نقدی از یک تا یکصد میلیارد ریال.

ب- محرومیت از عرضه و فعالیت خدمات از طریق اخطار، حذف از درگاه ثبت، کاهش مدت اعتبار یا تعلیق یا لغو یا عدم تمدید مجوز

پ- محرومیت از حمایت‌های موضوع این قانون

ت- محدودیت در تبلیغات

ث- محدودیت در ترافیک

ج- مسدودسازی

تبصره ۱- جریمه نقدی موضوع بند «الف» به پیشنهاد کمیسیون در قوانین بودجه سالیانه قابل تغییر است.

تبصره ۲- خدمات پایه کاربردی خارجی که پیش از تصویب این قانون با تشخیص کمیسیون از مصادیق خدمات پایه کاربردی اثرگذار بوده‌اند، موظفند ظرف چهار ماه پس از لازم الاجرا شدن این قانون، نسبت به انجام تعهدات مندرج در ماده ۱۲ اقدام کنند. در غیر این صورت، اعمال بند "ج" این ماده برای آنها تا زمان تامین جایگزین مناسب داخلی یا خارجی (با تشخیص کمیسیون) یا یک سال پس از لازم الاجرا شدن این قانون لازم نیست. در صورت عدم انجام تعهدات توسط خدمات پایه کاربردی مزبور در زمان معین

شده، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظف است ظرف مدت هشت ماه نسبت به ایجاد خدمات پایه کاربردی جایگزین برای آن‌ها اقدام کند. در صورت عدم پیش‌بینی خدمات پایه کاربردی جایگزین از سوی وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات با اعلام کمیسیون، سازمان برنامه و بودجه مکلف است ده درصد از مجموع اعتبارات ماده واحده قانون «اجازه تعیین و وصول حق امتیاز فعالیت بخش غیردولتی در زمینه پست و مخابرات» را در اختیار مرکز ملی قرار دهد تا خود راسا در این خصوص اقدام کند. تبصره ۳- منابع حاصل از محل جریمه‌های نقدی مقرر در این ماده به حساب صندوق حمایت از خدمات پایه کاربردی داخلی واریز می‌شود.

ماده ۳۰) هیئت تجدیدنظر آرای هیئت بدوی شامل دو قاضی دیوان عالی کشور به انتخاب رئیس قوه قضاییه و یک صاحب نظر به انتخاب سازمان نظام صنفی رایانه‌ای تشکیل می‌شود. رأی هیئت تجدیدنظر قطعی است و آرای آن قابل تجدیدنظر در دیوان عدالت اداری است.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی (ماده ۱۶) به موجب این قانون کلیه مصوبات نهادهای تنظیم‌گر لازم‌الاجرا است. هرگونه تخلف ارائه دهندگان خدمات فضای مجازی از مصوبات تنظیم‌گران با ضمانت‌های اجرای زیر به ترتیب، با رعایت اولویت همراه خواهد بود:

الف- اعلام عمومی تخلف انجام گرفته

ب- محدودیت در جذب کاربر جدید در بازه زمانی پنج روز تا سه ماه

پ- جریمه نقدی از یک درصد تا ده درصد درآمد سالیانه و در صورت عدم تکافوی آن،

جریمه نقدی از یک برابر تا هزار برابر سقف نصاب معاملات متوسط

ت- محرومیت از عرضه و فعالیت خدمات از طریق کاهش مدت اعتبار یا تعلیق یا لغو یا عدم تمدید مجوز

ث- محرومیت از حمایت‌های موضوع این قانون و سایر قوانین مصوب مجلس یا مصوب شورا

ج- محدودیت در کلیه انواع تبلیغات

چ- اعمال تعرفه ترجیحی

ح- اعمال خط مشی ترافیک

تبصره ۱- جریمه نقدی موضوع بند «پ» به پیشنهاد کمیسیون در قوانین بودجه سالیانه

قابل تغییر است.

تبصره ۲- ارائه دهندگان خدمات فضای مجازی، موظفند ظرف مدتی که کمیسیون عالی پس از ابلاغ این قانون تعیین می‌کند، نسبت به اجرای مقررات تنظیم‌گران اقدام کنند. کمیسیون عالی موظف است به منظور تحقق این امر با استفاده از ابزارهای این ماده نسبت به ترغیب ارائه دهندگان خدمات فضای مجازی به انجام تعهدات مذکور اقدام کند.

تبصره ۳- در اعمال تعرفه ترجیحی و اعمال خط مشی ترافیک حد نصاب مصوب کمیسیون عالی ملاک عمل قرار خواهد گرفت.

تبصره ۴- آیین‌نامه اجرایی نحوه رسیدگی به تخلفات ظرف مدت سه ماه توسط وزارت دادگستری با همکاری مرکز ملی فضای مجازی، وزارت ارتباطات و دادستانی کل کشور تهیه و به تصویب هیات وزیران می‌رسد.

توضیحات:

۱- در میان تغییراتی که در این ماده به چشم می‌خورد اینطور مشاهده می‌شود که طراحان طرح به جای عبارت «محدودیت ترافیک»، عبارت «اعمال خط مشی ترافیک» را به کار برده‌اند. این اقدام نیز از جمله‌ی همان لفاظی‌هایی است که پیش از این به آن اشاره شده بود. چرا که در واقع این دو عبارت با یکدیگر از جهت بار معنایی هیچ تفاوتی ندارند و تفاوت آن‌ها تنها در این است که خواننده‌ی طرح در نگاه اول از عبارت «محدودیت ترافیک» حس منفی بیشتری می‌گیرد اما در برخورد با عبارت «اعمال خط مشی ترافیک» در نگاه اول به بار واقعی معنایی آن توجه نکرده و آن حس منفی را دریافت نمی‌کند.

۲- از جنجال برانگیزترین بخش‌های نسخه‌ی پیشین طرح صیانت که انتقادات بسیاری را به همراه داشت، تبصره ۲ ماده ۲۸ آن بود که در خلال آن چگونگی فرایند مسدودسازی پلتفرم‌های خارجی در صورت عدم اقدام آن‌ها به دریافت مجوز مربوطه واضحاً تبیین شده بود. در نسخه‌ی جدید طرح صیانت به ظاهر اینطور مشاهده می‌کنیم که هم این تبصره و هم ضمانت اجرای «مسدود سازی» در صدر ماده حذف گردیده‌اند. اما با دقت در مفاد مواد بر خواننده‌ی طرح آشکار می‌شود که همچنان امکان مسدود سازی ارائه دهندگان خدمات (چه داخلی و چه خارجی) منتهی از طریق محدودیت ترافیک آن‌ها وجود دارد و

در تبصره ۲ ماده ۱۶ نسخه جدید این امکان برای کمیسیون در نظر گرفته شده است که در صورت تخطی ارائه دهندگان خدمات هر یک از مجازات‌های صدر ماده از جمله محدودیت ترافیک را در خصوص آن‌ها اعمال نماید. نکته‌ی جالب دیگر این است که برخلاف ظاهر ماده در نسخه جدید رویکرد طراحان در آن به مراتب سخت‌گیرانه‌تر نیز شده است چرا که در نسخه پیشین قید و بندهایی برای روند مسدود سازی پلتفرم‌های خارجی پیش‌بینی شده بود اما در نسخه جدید همان قید و بندهای نیم بند نیز به کلی حذف شده‌اند و دست کمیسیون در انجام این اقدام به مراتب بازتر شده است.

۳- نکته‌ی دیگری که جالب است به آن توجه شود حذف تبصره ۳ ماده ۲۸ است که در آن صراحتاً بیان شده بود منابع مالی حاصل از جریمه‌های نقدی به حساب صندوق موضوع طرح واریز می‌گردد. در میان منتقدین طرح این مسئله مورد انتقاد قرار گرفت. (به منظور جلوگیری از اطاله کلام برای بررسی انتقادات وارده می‌توان به گزارشات انتقادی نسخه پیشین این طرح مراجعه نمود.) اما این اصلاح نیز تنها یک سیاه نمایی برای فریب مخاطب در نگاه اول است تا با مشاهده‌ی حذف این بند اینگونه تصور نماید که به انتقادات صورت گرفته توجه شده است زیرا در صدر ماده ۱۲ نسخه جدید همین مفهوم اما به شکلی پوشیده و مستتر بیان شده است. در ماده‌ی مزبور گفته شده که کلیه‌ی درآمدهای حاصل از اجرای فصل هفت قانون به حساب صندوق مزبور واریز می‌گردد. نیاز به تصریح نیست که فصل هفتم نسخه جدید همان فصل ضمانت اجرا بوده و درآمد حاصل از آن نیز همان چیزی است که در تبصره ۳ ماده ۲۸ به آن اشاره شده بود.

۴- سایر تغییرات اعمال شده در نسخه جدید و عدم وجود هیچ رگه‌ای از اصلاح و پیشرفت در این ماده، از جمله پیش‌بینی منبع جدید درآمد برای صندوق از طریق پیش‌بینی یک ضمانت اجرای جدید با عنوان «اعمال تعرفه ترجیحی»، عدم توجه به انتقادات جدی وارد بر بند «الف» این ماده و تکرار مجدد آن با همان ایرادات پیشین و ... نیز به راحتی با مقایسه‌ی دو ماده بر خوانند آشکار می‌شود که توضیح مفصل تک به تک آن از حوصله‌ی این گزارش خارج است.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده ۲۹- خدمات پایه کاربردی در صورت انجام تعهدات مندرج در این قانون، نسبت به
کاربري‌هاي غيرمجاز مسئوليتی ندارند.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی

ماده ۱۸) ارائه دهندگان خدمات فضای مجازی در صورت انجام تعهدات مندرج در ماده
۱۷، مصوبات ابلاغی تنظیم‌گر و موارد ذیل نسبت به عملکرد کاربران مسئولیت کیفری
ندارند:

الف) اجرای دستورها و احکام صادره از سوی مقامات صلاحیت‌دار قانونی براساس مجوز
قضایی؛

ب) نگهداری و ارائه ادله الکترونیکی به مراجع ذی‌ربط بر اساس مقررات ناظر به جمع
آوری و استنادپذیری ادله الکترونیکی موضوع قانون آئین دادرسی کیفری؛

توضیحات:

با مقایسه‌ی این دو ماده نیز کاملاً روشن می‌گردد که نه تنها در نسخه‌ی جدید انتقادات
وارد به طرح برطرف نشده و دغدغه‌ی ارائه دهندگان خدمات در نظر گرفته نشده است،
بلکه به مراتب رویکرد بسیار سخت‌گیرانه‌تری نیز اعمال شده است.

همانطور که قابل مشاهده است در نسخه‌ی پیشین با فرض انجام تعهدات موضوع این
قانون ارائه دهنده‌ی خدمت در مقابل اعمال و رفتار کاربران خود از مسئولیت مبری شده
است اما در نسخه‌ی جدید نه تنها مصوبات ابلاغی تنظیم‌گران مختلف نیز به تعهدات این
قانون اضافه شده است بلکه با وجود رعایت تمامی الزامات و تعهدات نیز ارائه دهنده‌ی
خدمت را در مقابل رفتار کاربران تنها از مسئولیت کیفری مبری کرده است. یعنی در هر
صورت (با فرض رعایت تمامی اقدامات نظارتی و تعهدات پیش‌بینی شده در این خصوص)
یک پلتفرم در خصوص کاربران دارای مسئولیت است و باید برای اقدامات آن‌ها پاسخگو
باشد و اگر حتی کوچک‌ترین الزامی از نظر یک پلتفرم دور بماند یا در خصوص نحوه‌ی
اجرای آن دارای رویکرد متفاوتی با یک مرجع نظارتی باشد در قبال رفتار هر کاربر خود می
بایست مجازات کیفری شود. حال به واقع این سوال پیش می‌آید که چگونه می‌توان

رویکردی را که در آن یک پلتفرم و مدیران و مسئولانش به سبب رفتار کاربران مجرم تلقی می‌شوند را پذیرفت و انتقادی به آن وارد نمود؟

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح صیانت)

ماده ۳۳) هرگونه فعالیت تجاری در زمینه تولید، توزیع، تکثیر و عرضه غیرمجاز نرم‌افزارها یا ابزارهای رایانه‌ای الکترونیکی (نظیر وی‌پی‌ان و فیلترشکن)، انتشار عمده (به تشخیص کمیسیون) و در دسترس قرار دادن غیرمجاز آن که امکان دسترسی به خدمات غیرمجاز مسدود شده را به طور مستقیم یا غیرمستقیم فراهم کند ممنوع بوده و مجازات مرتکب آن حبس و جزای نقدی درجه شش خواهد بود.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی

ماده ۱۹) هرگونه فعالیت تجاری در زمینه تولید، توزیع، تکثیر و عرضه غیرمجاز نرم‌افزارها یا ابزارهای دسترسی بدون پالایش (نظیر وی‌پی‌ان و فیلترشکن) ممنوع بوده و مرتکب، به حبس و جزای نقدی درجه شش محکوم می‌شود. انتشار عمده اینگونه نرم‌افزارها یا ابزارها ولو به قصد غیرتجاری نیز مشمول این ماده است. کمیسیون عالی مصادیق «انتشار عمده» را تعیین و اعلام خواهد نمود. وزارت ارتباطات مکلف است بطور مستمر و موثر این نرم‌افزارها را شناسایی و غیرقابل استفاده نماید

توضیحات:

همانطور که قابل مشاهده است، به رغم انتقادات و ایرادات جدی که از اساس به این سیاست وارد است، در نسخه جدید رویکرد طراحان طرح به مراتب سخت‌گیرانه تر شده. چرا که در نسخه‌ی پیشین انتشار عمده‌ی فیلتر شکن‌ها نیز تنها در صورتی که با اهداف تجاری همراه باشد جرم‌انگاری شده اما در نسخه جدید حتی در حالتی که قصد تجاری پشت این اقدام نباشد نیز جرم محسوب شده است و البته این را نیز باید در نظر داشت که ممکن است تعریفی که کمیسیون در خصوص مصادیق انتشار عمده ارائه می‌دهد نیز

موسع باشد و دایره‌ی گسترده‌ای را در بر بگیرد. مضاف بر این در نسخه‌ی جدید مشخصا تکلیفی برای وزارت ارتباطات پیش‌بینی شده که نسبت به شناسایی و مسدود سازی این قبیل نرم‌افزارها اقدام نماید. حال آن که در صورتی که رویکرد قانون‌گذار نسبت به دسترسی یا مسدودسازی پلتفرم‌های مختلف رویکرد منطقی و قابل پذیرشی بود اساسا نیازی به این قبیل رویکردهای قهری و غیر کارآمد که آثار و تبعات مخرب بسیاری نیز به دنبال دارد، پیش نمی‌آمد.

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح صیانت)
ماده ۳۴. تبصره ۱) چنانچه اشخاص فوق بر اثر بی‌احتیاطی یا بی‌مبالاتی یا عدم مهارت یا عدم رعایت تدابیر متعارف امنیتی موجبات ارتکاب جرائم رایانه‌ای به وسیله یا علیه داده‌ها و سامانه‌های مذکور را فراهم آورند، علاوه بر جبران خسارت وارده به حبس درجه پنج و یکی دیگر از مجازات‌های درجه پنج محکوم می‌گردد.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی
ماده ۲۰. تبصره) کلیه تدابیر و دستورالعمل‌های امنیتی لازم الاجرا برای ارائه دهندگان خدمات فضای مجازی صرفا توسط کمیسیون عالی ابلاغ خواهد شد. چنانچه اشخاص فوق بر اثر عدم رعایت تدابیر امنیتی ابلاغ شده توسط کمیسیون عالی موجبات ارتکاب جرائم رایانه‌ای به وسیله یا علیه داده‌ها و سامانه‌های مذکور را فراهم آورند، علاوه بر جبران خسارت وارده به حبس درجه شش و یکی دیگر از مجازات‌های درجه شش محکوم می‌گردند.

توضیحات:

علی‌رغم تغییرات اعمال شده در این ماده، هم‌چنان محل اشکال جدی است چرا که «عدم رعایت تدابیر امنیتی ابلاغ شده» موضوعی است که با فرض قابل اعمال بودن آن تدابیر، می‌بایست شخص حقوقی (یعنی ارائه دنده‌ی خدمت) را برای آن مقصر دانست و به هیچ عنوان منطقی نیست که یک شخص حقیقی که در یک مجموعه مشغول به کار است را به موجب این مسئله مسئول دانست و حتی بدون در نظر گرفتن تبعات آن مجازات حبس را برای آن در نظر گرفت.

موضوع بسیار مهم دیگر این است که حتی با فرض پذیرفتن این که چنین اقدامی می‌تواند یک جرم محسوب شده و شخص حقیقی برای آن مجازات گردد باید توجه داشت که قانون‌گذار در جرایم بسیار بزرگ‌تر از این که ماهیت تقریباً مشابهی با موضوع دارند تفاوت بسیاری میان حالت عمد و غیرعمد آن قائل شده و مجازات حالت غیر عمد بین دو تا سه درجه سبک‌تر از حالت عمد می‌باشد. چیزی که در این جا کاملاً به آن بی‌توجهی شده و طراحان طرح تنها یک درجه بین این دو حالت تفاوت قائل شده‌اند و علاوه بر آن اعمال مجازات حبس را اجباری نموده و هیچ حق انتخابی برای قضات در نظر نگرفته‌اند تا حسب شرایط مختلف قدرت مانور داشته باشد.

به عنوان مثال در بند «ب» ماده ۳ قانون جرایم رایانه‌ای، برای افشای عمدی داده‌های سری مجازات درجه چهار یعنی دو تا ده سال حبس در نظر گرفته و در ماده ۵ همین قانون مجازات افشای غیر عمد داده‌های سری را شش ماه تا دو سال حبس یا جزای نقدی یعنی مجازات درجه شش در نظر گرفته. همچنین در ماده ۸ کتاب تعزیرات قانون مجازات اسلامی برای شخصی که عامداً و با هدف برهم زدن امنیت کشور داده‌های طبقه بندی شده را در اختیار اشخاصی قرار دهد، مجازات درجه چهار یعنی دو تا ده سال حبس در نظر گرفته و براساس ماده ۹ همین بخش از قانون مجازات مجازات، مأمور دولتی که غیر عمدی و بر اثر بی احتیاطی و بی‌مبالاتی داده‌های طبقه بندی شده را افشا کند به مجازات درجه هفت یعنی یک تا شش ماه حبس محکوم می‌شود. حتی در خصوص جرم قتل که از شدیدترین جرایم محسوب می‌شود نیز در ماده ۶۱۲ قانون مجازات اسلامی برای قتل عمد مجازات درجه چهار یعنی سه تا ده سال حبس در نظر گرفته و در ماده ۶۱۶ همین قانون، برای قتل غیر عمد یک تا سه سال حبس پیش‌بینی شده است. با وجود مثال‌های ارائه شده به واقع این سوال مطرح می‌شود که با چه منطقی می‌توان مجازات حالت غیرعمد افشای اطلاعات غیر سری و طبقه بندی نشده را از حالت غیر عمد افشای اطلاعات سری و طبقه بندی شده سخت‌تر در نظر گرفت؟

نسخه طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی (طرح
صیانت)

ماده کلیه ۳۶) دستگاه‌های اجرایی ملزم به رعایت مصوبات شورای عالی فضای مجازی
و کمیسیون موضوع این قانون هستند و عدم اجرا، تأخیر در اجرا و اجرای خلاف یا ناقص
مصوبات کمیسیون مشمول مجازات درجه پنج یا شش مقرر در ماده ۵۷۶ قانون مجازات
اسلامی می‌شود.

نسخه طرح تنظیم مقررات خدمات فضای مجازی
ماده ۲۱) مستنکف از اجرای مفاد این قانون، مصوبات شورا و کمیسیون عالی به مجازات
مقرر در ماده ۵۷۶ قانون مجازات اسلامی محکوم می‌شود.

توضیحات:

همانطور که قابل مشاهده است، در ماده ۲۱ نسخه جدید در مقایسه با نمونه‌ی پیشین دو
تغییر اعمال شده است و با این وجود همچنان ایراد اساسی دارد.

۱- در نسخه پیشین دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده قرار گرفته و مجازات ماده ۵۷۶
قانون مجازات برای آن‌ها پیش‌بینی شده است که البته به دلیل این که اعمال ماده ۵۷۶
در خصوص مستخدمین و مامورین دولتی (اشخاص حقیقی) قابل اعمال است استفاده
از لفظ «دستگاه اجرایی» که مشمول اشخاص حقوقی است صحیح نمی‌باشد. حال در
نسخه‌ی اصلاح شده به جای این عبارت از عبارت «مستنکف از اجرای مفاد قانون»
استفاده کرده است که همچنان دارای ایراد جدی است. چرا که لفظ مستنکف حمل بر
تمامی اشخاص حقوقی خصوصی، دولتی و عمومی و تمامی اشخاص حقیقی (چه
مستخدم دولت باشند و چه نباشند) می‌شود در صورتی که این ماده تنها در خصوص
اشخاص حقیقی شاغل در مراجع دولتی و عمومی غیر دولتی قابل اعمال است.

۲- تغییر دیگر حذف عبارت «مجازات درجه پنج یا شش» بوده است که استثنائاً به درستی
صورت گرفته چرا که مجازات مقرر در ماده ۵۷۶ یک تا پنج سال انفصال از خدمات دولتی
است که طبق نظر مشورتی ۷/۹۳/۲۱۱۸ مورخ ۵/۹/۱۳۹۳ مجازات پیش‌بینی شده در این
ماده به کلی درجه شش می‌باشد.

پایان.

دانلود از:

karzar.net/sianat-5day